ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНОГО АРБІТРАЖУ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Ажиппо Олександр, Саннікова Марина
Харківська державна академія фізичної культури

DOI: 10.32540/2071-1476-2019-3-003

Annotation

Introduction: The international experience of sports arbitration is useful for creating a permanent sports arbitration institution in Ukraine. After all, today in Ukraine, the issue of creating a single sports arbitration body has not yet been resolved. Despite the fact that in 2004 the Law “On Arbitration Courts” was adopted, its extension to the sphere of sports activity has not been implemented to date. This limits the rights of our athletes both within our state and in the international arena. Today, there are all the necessary conditions to solve this problem: the availability of modern technology, developed the foundations, methods, principles of the general theory of self-organizing systems. This will provide an objective assessment of the causes of conflict situations, will allow you to create a single legal organization in the field of public law, designed to respect the rights and freedoms of Ukrainian athletes.

Purpose of the study: theoretically substantiate the main advantages and principles of sports arbitration based on the provisions disclosed by the general theory of complex self-organizing systems, and determine the prospects for its creation in Ukraine.

Material and methods: theoretical analysis and synthesis of data from scientific and methodological sources used to determine the problem field of functioning of sports arbitration. To create a theoretical basis for the functioning of a sports arbitration body, methods of induction, deduction, structural-functional analysis, synthesis, synthesis, comparison, abstraction, analogy, historicism are applied. The expediency of using the method of mathematical modeling in the process of building an effective management system is substantiated.

Results: the use of the basic principles of the theory of the functioning and development of self-organizing systems allowed to analyze the main advantages of the activities of arbitration and arbitration courts abroad and determine the prospects for creating a single sports arbitration body in Ukraine.

Conclusions: the advantages and principles of sports arbitration practice are defined. The control system «environment – object of management – the subject of management» is characterized. An algorithm for the establishment of stationary signals (conflict situations) is proposed. The established positions are objectively justified in the general theory of complex systems. The prospects for creating a single sports arbitration instance in Ukraine are defined: use of positive foreign experience in sports arbitration activities; the adopted Law of Ukraine “On Arbitration Courts”; the possibility of attracting specialists in the field of physical culture and sports.

Keywords: sport, arbitration, arbitration court, self-organization, system, interdependent relations, perspectives.

Анотація

Вступ: Міжнародний досвід спортивного арбітражу стане у нагоді для створення в Україні постійно діючої спортивної арбітражної інституції. Адже сьогодні в Україні ще не вирішене питання створення єдиного

спортивного арбітражного органу. Незважаючи на те, що у 2004 році був прийнятий Закон «Про третейські суди», його поширення на сферу спортивної діяльності не реалізоване до теперішнього часу. Це обмежує права спортсменів як у межах нашої держави, так і на міжнародній арені. Сьогодні існують усі необхідні умови для того, щоб вирішити це завдання: наявність сучасної техніки, розроблені основи, методи, принципи загальної теорії систем, що самоорганізуються. Це забезпечить об'єктивність оцінки причин виникнення конфліктних ситуацій, дозволить створити єдину правову організацію у сфері публічного права, покликану дотримуватися прав і свобод українських спортсменів.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати основні переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу на основі положень, розкритих загальною теорією складних систем, що самоорганізуються, та визначити перспективи його створення в Україні.

Матеріал і методи: теоретичний аналіз і узагальнення даних наукових і методичних джерел використано для з'ясування проблемного поля функціонування спортивного арбітражу. Для створення теоретичного підґрунтя функціонування спортивного арбітражного суду застосовано методи індукції, дедукції, структурно-функціонального аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, абстрагування, аналогії, історизму. Обґрунтовано доцільність використання методу математичного моделювання у процесі побудови ефективної системи управління.

Результати: використання основних положень теорії функціонування та розвитку систем, що самоорганізуються, дозволило проаналізувати основні переваги діяльності арбітражних і третейських судів за кордоном і визначити перспективи створення єдиного спортивного арбітражного органу в Україні.

Висновки: визначено переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу. Охарактеризовано систему управління «середовище – об'єкт управління – суб'єкт управління». Запропоновано алгоритм установлення стаціонарних сигналів (конфліктних ситуацій). Встановлені положення об'єктивно обґрунтовані у загальній теорії складних систем, що розвиваються. Визначено перспективи створення єдиної спортивної арбітражної інстанції в Україні: використання позитивного закордонного досвіду діяльності спортивного арбітражу; прийнятий Закон України «Про третейські суди»; можливість залучення фахівців сфери фізичної культури і спорту.

Ключові слова: спорт, арбітраж, третейський суд, система, взаємозумовлені відносини, перспективи.

Аннотация

Введение: Международный опыт спортивного арбитража пригодится для создания в Украине постоянно действующей спортивной арбитражной институции. Ведь сегодня в Украине еще не решен вопрос о создании единого спортивного арбитражного органа. Несмотря на то, что в 2004 году был принят Закон «О третейских судах», его распространение на сферу спортивной деятельности не реализовано до настоящего времени. Это ограничивает права спортсменов как в пределах нашего государства, так и на международной арене. Сегодня существуют все необходимые условия для того, чтобы решить эту задачу: наличие современной техники, разработаны основы, методы, принципы общей теории самоорганизующихся систем. Это обеспечит объективность оценки причин возникновения конфликтных ситуаций, позволит создать единую правовую организацию в сфере публичного права, призванную соблюдать права и свободы украинских спортсменов.

Цель исследования: теоретически обосновать основные преимущества и принципы деятельности спортивного арбитража на основе положений, раскрытых общей теорией сложных самоорганизующихся систем, и определить перспективы его создания в Украине.

Материал и методы: теоретический анализ и обобщение данных научных и методических источников использовано для выяснения проблемного поля функционирования спортивного арбитража. Для создания теоретической основы функционирования спортивного арбитражного суда применены методы индукции, дедукции, структурно-функционального анализа, синтеза, обобщения, сравнения, абстрагирования, аналогии, историзма. Обоснована целесообразность использования метода математического моделирования в процессе построения эффективной системы управления.

Результаты: использование основных положений теории функционирования и развития самоорганизующихся систем позволило проанализировать основные преимущества деятельности арбитражных и третейских судов за рубежом и определить перспективы создания единого спортивного арбитражного органа в Украине.

Выводы: определены преимущества и принципы деятельности спортивного арбитража. Охарактеризована система управления «среда – объект управления – субъект управления». Предложен алгоритм установления стационарных сигналов (конфликтных ситуаций). Установленные положения объективно обоснованы

в общей теории сложных развивающихся систем. Определены перспективы создания единой спортивной арбитражной инстанции в Украине: использование положительного зарубежного опыта деятельности спортивного арбитража; принятый Закон Украины «О третейских судах»; возможность привлечения специалистов сферы физической культуры и спорта.

Ключевые слова: спорт, арбитраж, третейский суд, самоорганизация, система, взаимообусловленные отношения, перспективы.

Вступ. В умовах глобалізації у всіх сферах життєдіяльності спостерігається конкурентна боротьба за пріоритетність панівного становища. Однак справжня справедливість характеру вирішення конфліктів, зокрема у сфері фізичної культури та спорту, можлива тільки в рамках публічного права. Публічне право повинне ґрунтуватися на об'єктивній системі збору та обробки інформації про предмет конфліктних ситуацій не на стадії необхідності їх судового розгляду, а на етапі формування у джерелі, що породжує норму права. Це твердження має теоретичне обґрунтування у загальній теорії побудови взаємозумовлених відносин у соціальних системах, які розвиваються. У зв'язку з цим проблема діяльності спортивного арбітражу та перспективи його створення в Україні є актуальними як з наукової, так і з практичної точки зору.

Аналіз спеціальних літературних джерел свідчить про те, що діяльність міжнародного спортивного арбітражу дискутується зарубіжними (Lenskyj, 2019; Buckle, 2019; Rubino-Sammartano, 2019; Кузин, Кутепов, Холодняк, 1998; Миляков, 2008) та вітчизняними авторами (Залізко, 2017; Харіна, 2018). Водночас, з позиції системного підходу діяльність арбітражних судів на сучасному етапі, на жаль, не розглядалась у наукових працях, що обумовлює актуальність дослідження даної проблематики.

Наявність сучасної комп'ютерної техніки, побудова ефективної системи управління, застосування методів аналізу та обробки інформації на основі положень,

розкритих загальною теорією складних систем, що самоорганізуються, дозволять повністю реалізувати основні переваги та принципи діяльності арбітражних і третейських судів. Це є гіпотезою цього дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати основні переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу на основі положень, розкритих загальною теорією складних систем, що самоорганізуються, та визначити перспективи його створення в Україні.

Матеріал і методи. Теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел використано для з'ясування проблемного поля функціонування спортивного арбітражу та стану науково-методологічного опрацювання проблеми дослідження. Накопичений досвід і теоретичні знання дозволяють не тільки більш широко і обґрунтовано оцінювати значимість явищ, що відбуваються, а й спрогнозувати спрямованість їх розвитку. Для створення теоретичного підґрунтя функціонування Міжнародного спортивного арбітражного суду застосовано методи індукції, дедукції, структурно-функціонального аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, абстрагування, аналогії, історизму. Аналіз положень загальної теорії систем і використання висунутих у ній принципів самоорганізації систем дозволили теоретично обґрунтувати основні переваги діяльності спортивного арбітражу та перспективи створення арбітражного суду в Україні. Особливу значимість із загального арсеналу методів

дослідження мали математичні описи закономірностей, що склали основу методу математичного моделювання. Доцільність використання цього методу у процесі побудови ефективної системи управління процесом збору, аналізу та обробки інформації обґрунтовується його значно більшою можливістю розв'язання поставленої мети дослідження.

Результати. У ході дослідження з'ясовано, що сьогодні у світі функціонують спеціалізовані спортивні арбітражні центри. Найвідомішими з них є: Бельгійська арбітражна комісія зі спорту, Національний спортивний центр з вирішення спорів в Австралії, Палата з вирішення спорів в області спорту в Італії тощо (Rubino-Sammartano, 2001).

На міжнародному рівні функціонує Міжнародна спортивна арбітражна рада (International Council of Arbitration for Sport) та Міжнародний спортивний арбітражний суд (Court of Arbitration for Sport), які уповноважені розглядати спори, що виникають у спортивній діяльності на міжнародному рівні. При цьому Міжнародний спортивний арбітражний суд безпосередньо розглядає спори як арбітражний орган першої та апеляційної інстанції. За роки діяльності суд виніс ряд серйозних постанов, які стосувалися розірвання контрактів, дискримінації спортсменів, договорів про спонсорство тощо (Кузин, Кутепов, Холодняк, 1996; Труханов, 2007).

З'ясовано, що діяльність Міжнародного спортивного арбітражного суду характеризують такі переваги:

- незалежність, підтверджена результатами його діяльності та Швейцарським федеральним судом;

- конфіденційність;

- швидкість процедури, яка передбачає також можливість негайного винесення вироку на прохання сторін спору та відсутність можливості винесення часткового рішення;

- економія коштів, пов'язана із наданням безкоштовних консультацій;

- професійна компетентність членів суду, адже до складу суду обираються високопрофесійні юристи в області спорту. Призначення проводиться Міжнародним олімпійським комітетом, міжнародними федераціями, національними олімпійськими комітетами і особисто президентом Міжнародного олімпійського комітету.

До переваг Міжнародного спортивного арбітражного суду можна також віднести те, що судом передбачається можливість узгодження між сторонами спору мови, на якій буде вестися розгляд справи. Міжнародний спортивний арбітражний суд також є єдиним судовим органом з апеляцій щодо рішень внутрішніх національних і міжнародних спортивних інстанцій. Ще однією перевагою є також те, що Міжнародний спортивний арбітражний суд надає юридичні консультації щодо основних проблем спортивної діяльності, не пов'язаних безпосередньо з виникненням конфліктів (Кузин, Кутепов, Холодник, 1996; Миляков, 2008; Харіна, 2018).

Відмінною особливістю практично всіх спортивних арбітражних центрів є їх особливе місце у системі третейських судів. Найчастіше конфлікти, що виникають в сфері спорту, підлягають вирішенню не тільки відповідно до чинного законодавства, а й за нормами міжнародних і національних спортивних організацій. Саме тому для кваліфікованого вирішення спору потрібні як юристи, які спеціалізуються саме в галузі правового забезпечення спорту, а також спортивні функціонери, менеджери, тренери тощо.

У ході нашого дослідження було з'ясовано, що найважливішим принципом діяльності спортивного арбітражного суду є те, що передача спору на розгляд третейського суду може бути здійсненою лише «за згодою сторін» (Бордюгова, 2009). На наш погляд, допущено помилку у тлумаченні поняття «згода сторін». Адже відповідно до загальної теорії конфліктології (Власова, 2016), теорії управління складними системами організації взаємозумовлених відносин (Левич, 2004; Бир, 2006) і теоретичних положень, викладених у загальній віктимології (Труханов, Васютинская, 2007) «згода сторін» характеризується безконфліктною ситуацією, коли участь судів не має сенсу. Це поняття з глибоким теоретичним обґрунтуванням дав Лотфі Заде (Zaden, 2002). Він ввів поняття лінгвістичної змінної при побудові теорії толерантних просторів, у яких відбуваються взаємозумовлені спільні відносини соціальних процесів. Практично

«згода сторін» відбувається тільки за умови, якщо конфліктна ситуація наближається до нуля завдяки «пластичності» або «універсальності» поведінки сторін.

Важливим принципом діяльності спортивного арбітражу є оперативність у вирішенні спорів. Однак, на нашу думку, зазначений принцип може бути повністю реалізованим тільки за умови побудови ефективної системи управління процесом збору інформації про взаємозумовлені відносини. Для цього необхідний не тільки достатній контроль, але й облік, побудований на статистичному принципі збору інформації про отриманий результат. У системі такого обліку необхідно ввести контроль успіху або невдач, а також з'ясування причин відхилення від передбачуваного результату. До того ж потрібний облік не тільки значення кінцевого результату, але й статистичного нагромадження показників за часом, місцем, енерго-масообміном. Це дозволить здійснювати доступну корекцію правового регулювання спортивної діяльності із прогнозуванням можливих варіантів оптимального шляху її розвитку. Варто зазначити, що середовище може бути як сприятливим, так і несприятливим; об'єкт управління – підготовленим або не підготовленим, а суб'єкт управління – зацікавленим або незацікавленим. Процес збору інформації про взаємозумовлені відносини у системі «середовище – об'єкт управління – суб'єкт управління» представлений на рисунку 1. Як

Рис. 1. Компоненти системи управління процесом збору інформації про взаємозумовлені відносини

бачимо, система включає дев'ять параметрів, які охоплюють усі можливі форми взаємозумовлених спільних відносин. У свою чергу кожний з дев'яти параметрів має рівні свої деталізації та їх взаємозумовлених зв'язків. Це також важливо враховувати при побудові ефективної системи управління процесом збору інформації про взаємозумовлені відносини.

Сьогодні громіздкість існуючої системи суттєво знижує необхідну оперативність використання потрібної інформації про конфліктні ситуації, що ви-

никають. Тому її збір та обробка повинна враховувати багаторівневість структури кожного з дев'яти параметрів з врахуванням того, що кожний із них має подання у трьохвимірній системі координат. Ми пропонуємо спеціальний алгоритм для обробки інформації, що збирається. Запропонований алгоритм враховує допустиму достатність і точність інформації, а також дає змогу встановити достатню силу прояву стаціонарних сигналів (конфліктних ситуацій), що презентовано на рисунку 2.

Алгоритм установаження стаціонарного сигналу має регулю-

ваний рівень порогу сигналу та тривалість його накопичення. Це дозволяє проаналізувати інформацію, яка надходить, та виявити закономірності у взаємозумовлених відносинах в умовах подій, що розглядаються, зародження конфліктних ситуацій з будь-якою заданою точністю їх розвитку. Наявність єдиного електронного реєстру даних дозволяє мати відомості про: діяльність спортивних федерацій, клубів; підготовку фахівців різної спрямованості для даної галузі, обліку їх чисельності та дольового розподілу рівня, рангу якісного складу. Існуючі галузеві електронні реєстри баз даних дозволяють знайти необхідну інформацію, класифіковану за певною спрямованістю її систематизації, але вони не враховують її причинно-наслідковий зв'язок. Це значно знижує ефективність використання цих баз даних.

Запропонований нами алгоритм установаження стаціонарних сигналів структури конфліктних ситуацій і відповідна система збору та обробки інформації дозволяють вирішити завдання запобігання конфлікту на рівні його формування. Це значно знизить навантаження на арбітражні та третейські суди. В алгоритмі визначаються умови виникнення конфліктних ситуацій за спрямованістю та силою їх протікання, за часом і місцем прояву. Тобто, умови, які порушують «стійкість» існуючих закріплених правом відносин. Введення поняття «стійкості» дає можливість кількісної оцінки порушення справедливості у взаємозумовлених соціальних відносинах, що розвиваються. Ґрунтуючись на положеннях і принципах системного підходу, доцільно використовувати теоретичні дані віктимології для оцінки стану «стійкості» взаємозумовлених відносин як показника міри порушення справедливості дотримання свобод та прав спортсменів (Труханов, 2007). У даному випадку мова йде не про

Рис. 2. Алгоритм установаження стаціонарних сигналів (конфліктних ситуацій)

спортивного арбітражного органу. Незважаючи на те, що у 2004 році був прийнятий Закон «Про третейські суди», його поширення на сферу спортивної діяльності не реалізоване до теперішнього часу. Це обмежує права спортсменів як у межах нашої держави, так і на міжнародній арені. Сьогодні існують усі необхідні умови для того, щоб вирішити це завдання: наявність сучасної техніки, розроблені основи, методи, принципи загальної теорії систем, що самоорганізуються. Це забезпечить об'єктивність оцінки причин виникнення конфліктних ситуацій, дозволить створити єдину правову організацію у сфері публічного права, покликану дотримуватися прав і свобод українських спортсменів.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати основні переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу на основі положень, розкритих загальною теорією складних систем, що самоорганізуються, та визначити перспективи його створення в Україні.

Матеріал і методи: теоретичний аналіз і узагальнення даних наукових і методичних джерел використано для з'ясування проблемного поля функціонування спортивного арбітражу. Для створення теоретичного підґрунтя функціонування спортивного арбітражного суду застосовано методи індукції, дедукції, структурно-функціонального аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, абстрагування, аналогії, історизму. Обґрунтовано доцільність використання методу математичного моделювання у процесі побудови ефективної системи управління.

Результати: використання основних положень теорії функціонування та розвитку систем, що самоорганізуються, дозволило проаналізувати основні переваги діяльності арбітражних і третейських судів за кордоном і визначити перспективи створення єдиного спортивного арбітражного органу в Україні.

Висновки: визначено переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу. Охарактеризовано систему управління «середовище – об'єкт управління – суб'єкт управління». Запропоновано алгоритм установлення стаціонарних сигналів (конфліктних ситуацій). Встановлені положення об'єктивно обґрунтовані у загальній теорії складних систем, що розвиваються. Визначено перспективи створення єдиної спортивної арбітражної інстанції в Україні: використання позитивного закордонного досвіду діяльності спортивного арбітражу; прийнятий Закон України «Про третейські суди»; можливість залучення фахівців сфери фізичної культури і спорту.

Ключові слова: спорт, арбітраж, третейський суд, система, взаємозумовлені відносини, перспективи.

Аннотация

Введение: Международный опыт спортивного арбитража пригодится для создания в Украине постоянно действующей спортивной арбитражной институции. Ведь сегодня в Украине еще не решен вопрос о создании единого спортивного арбитражного органа. Несмотря на то, что в 2004 году был принят Закон «О третейских судах», его распространение на сферу спортивной деятельности не реализовано до настоящего времени. Это ограничивает права спортсменов как в пределах нашего государства, так и на международной арене. Сегодня существуют все необходимые условия для того, чтобы решить эту задачу: наличие современной техники, разработаны основы, методы, принципы общей теории самоорганизующихся систем. Это обеспечит объективность оценки причин возникновения конфликтных ситуаций, позволит создать единую правовую организацию в сфере публичного права, призванную соблюдать права и свободы украинских спортсменов.

Цель исследования: теоретически обосновать основные преимущества и принципы деятельности спортивного арбитража на основе положений, раскрытых общей теорией сложных самоорганизующихся систем, и определить перспективы его создания в Украине.

Материал и методы: теоретический анализ и обобщение данных научных и методических источников использовано для выяснения проблемного поля функционирования спортивного арбитража. Для создания теоретической основы функционирования спортивного арбитражного суда применены методы индукции, дедукции, структурно-функционального анализа, синтеза, обобщения, сравнения, абстрагирования, аналогии, историзма. Обоснована целесообразность использования метода математического моделирования в процессе построения эффективной системы управления.

Результаты: использование основных положений теории функционирования и развития самоорганизующихся систем позволило проанализировать основные преимущества деятельности арбитражных и третейских судов за рубежом и определить перспективы создания единого спортивного арбитражного органа в Украине.

Выводы: определены преимущества и принципы деятельности спортивного арбитража. Охарактеризована система управления «среда – объект управления – субъект управления». Предложен алгоритм установления стационарных сигналов (конфликтных ситуаций). Установленные положения объективно обоснованы

в общей теории сложных развивающихся систем. Определены перспективы создания единой спортивной арбитражной инстанции в Украине: использование положительного зарубежного опыта деятельности спортивного арбитража; принятый Закон Украины «О третейских судах»; возможность привлечения специалистов сферы физической культуры и спорта.

Ключевые слова: спорт, арбитраж, третейский суд, самоорганизация, система, взаимообусловленные отношения, перспективы.

Вступ. В умовах глобалізації у всіх сферах життєдіяльності спостерігається конкурентна боротьба за пріоритетність панівного становища. Однак справжня справедливість характеру вирішення конфліктів, зокрема у сфері фізичної культури та спорту, можлива тільки в рамках публічного права. Публічне право повинне ґрунтуватися на об'єктивній системі збору та обробки інформації про предмет конфліктних ситуацій не на стадії необхідності їх судового розгляду, а на етапі формування у джерелі, що породжує норму права. Це твердження має теоретичне обґрунтування у загальній теорії побудови взаємозумовлених відносин у соціальних системах, які розвиваються. У зв'язку з цим проблема діяльності спортивного арбітражу та перспективи його створення в Україні є актуальними як з наукової, так і з практичної точки зору.

Аналіз спеціальних літературних джерел свідчить про те, що діяльність міжнародного спортивного арбітражу дискутується зарубіжними (Lenskyj, 2019; Buckle, 2019; Rubino-Sammartano, 2019; Кузин, Кутепов, Холодняк, 1998; Миляков, 2008) та вітчизняними авторами (Залізко, 2017; Харіна, 2018). Водночас, з позиції системного підходу діяльність арбітражних судів на сучасному етапі, на жаль, не розглядалась у наукових працях, що обумовлює актуальність дослідження даної проблематики.

Наявність сучасної комп'ютерної техніки, побудова ефективної системи управління, застосування методів аналізу та обробки інформації на основі положень,

розкритих загальною теорією складних систем, що самоорганізуються, дозволять повністю реалізувати основні переваги та принципи діяльності арбітражних і третейських судів. Це є гіпотезою цього дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати основні переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу на основі положень, розкритих загальною теорією складних систем, що самоорганізуються, та визначити перспективи його створення в Україні.

Матеріал і методи. Теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел використано для з'ясування проблемного поля функціонування спортивного арбітражу та стану науково-методологічного опрацювання проблеми дослідження. Накопичений досвід і теоретичні знання дозволяють не тільки більш широко і обґрунтовано оцінювати значимість явищ, що відбуваються, а й спрогнозувати спрямованість їх розвитку. Для створення теоретичного підґрунтя функціонування Міжнародного спортивного арбітражного суду застосовано методи індукції, дедукції, структурно-функціонального аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, абстрагування, аналогії, історизму. Аналіз положень загальної теорії систем і використання висунутих у ній принципів самоорганізації систем дозволили теоретично обґрунтувати основні переваги діяльності спортивного арбітражу та перспективи створення арбітражного суду в Україні. Особливу значимість із загального арсеналу методів

дослідження мали математичні описи закономірностей, що склали основу методу математичного моделювання. Доцільність використання цього методу у процесі побудови ефективної системи управління процесом збору, аналізу та обробки інформації обґрунтовується його значно більшою можливістю розв'язання поставленої мети дослідження.

Результати. У ході дослідження з'ясовано, що сьогодні у світі функціонують спеціалізовані спортивні арбітражні центри. Найвідомішими з них є: Бельгійська арбітражна комісія зі спорту, Національний спортивний центр з вирішення спорів в Австралії, Палата з вирішення спорів в області спорту в Італії тощо (Rubino-Sammartano, 2001).

На міжнародному рівні функціонує Міжнародна спортивна арбітражна рада (International Council of Arbitration for Sport) та Міжнародний спортивний арбітражний суд (Court of Arbitration for Sport), які уповноважені розглядати спори, що виникають у спортивній діяльності на міжнародному рівні. При цьому Міжнародний спортивний арбітражний суд безпосередньо розглядає спори як арбітражний орган першої та апеляційної інстанції. За роки діяльності суд виніс ряд серйозних постанов, які стосувалися розірвання контрактів, дискримінації спортсменів, договорів про спонсорство тощо (Кузин, Кутепов, Холодняк, 1996; Труханов, 2007).

З'ясовано, що діяльність Міжнародного спортивного арбітражного суду характеризують такі переваги:

якісний прояв змісту конфлікту, а тільки про його зростання і динаміку за силою прояву, тривалістю протікання тощо.

На підставі вивченого досвіду створення та функціонування міжнародних спортивних арбітражів, ми вважаємо, що Національний олімпійський комітет України може виступити засновником автономної некомерційної організації «Спортивна арбітражна палата». При ній відповідно до закону «Про третейські суди в Україні» (Закон України, Про третейські суди, 2016) може бути створено Спортивний арбітражний суд. Створення спортивної арбітражної інституції в Україні з подібною компетенцією буде важливим кроком на шляху до підвищення якості розгляду спортивних спорів, захисту прав та інтересів спортсменів.

Проведений аналіз списків арбітрів на веб-сайтах Міжнародного спортивного арбітражного суду та національних спортивних арбітражних інституцій свідчить, що це здебільшого юристи, колишні спортсмени й тренери, спортивні менеджери та інші фахівці у сфері фізичної культури і спорту. Із цього можна зробити висновок, що у спортивному арбітражі шанси на справедливий судовий розгляд спортивного спору значно вищі, ніж у звичайному суді. Отже, компетентність спортивних арбітрів є головною перевагою створення Спортивного арбітражного суду в Україні. До переваг спортивного арбітражу, які нам необхідно перейняти, відноситься також незалежність суду, швидкий розгляд справи, перегляд рішень спортивних організацій (федерацій та ін.), доступ до правосуддя мало-забезпечених осіб, прискорене винесення резолютивного рішення у справі тощо.

Дискусія. Визначено переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу: незалежність; конфіденційність; швидкість процедури; професійна компетент-

ність членів суду; оперативність у вирішенні спорів та інші. Ці положення знаходять своє підтвердження у працях авторів (Кузин, 1996; Миляков, 2008; Харіна, 2018; Buckle, 2018). Зокрема, діяльність міжнародного спортивного арбітражу розглядалась М.Ю. Харіною, Matthew Buckle. Правова характеристика та система спортивних арбітражних судів (САС) у міжнародному спортивному русі розглядалась М.В. Міляковим. Особливості спортивного арбітражу досліджувалися В.В. Кузіним, М.Є. Кутеповим, Д.Г. Холодняком.

Нами підтверджено висновки зарубіжних авторів Helen Jefferson Lenskyj, M. Rubino-Sammartano про те, що відмінною особливістю діяльності спортивних арбітражних центрів, в тому числі й Міжнародного спортивного арбітражного суду, є їх особливе місце в системі третейських судів. Це пов'язано з тим, що для кваліфікованого вирішення спортивного спору потрібні як юристи, що спеціалізуються саме в сфері правового забезпечення спорту, так і фахівці, які глибоко і точно знають і розуміють спорт.

У ході нашого дослідження знайшла підтвердження думка Г.Ю. Бордюгової про те, що в умовах глобалізації виникла необхідність формування спортивного права України. Невід'ємною складовою частиною спортивного права є, перш за все, створення єдиного спортивного арбітражного органу в Україні. У даному дослідженні та у попередніх наших дослідженнях (Саннікова, 2019) ця думка набула подальшого розвитку. Зокрема, ми вважаємо, що Національний олімпійський комітет України може виступити засновником автономної некомерційної організації «Спортивна арбітражна палата», при якій відповідно до закону «Про третейські суди в Україні» може бути створений Спортивний арбітражний суд.

Подальшого розвитку набули

положення загальної теорії конфліктології Г.Б. Власової, теорії управління складними системами організації взаємозумовлених відносин Ст. Бира, А.П. Левича, теоретичних положень, викладених у загальній віктимології Г.Л. Труханова, О.Г. Васютинської. Аналіз статистичного принципу взаємодіючих процесів у системі, яка визначає їх взаємозумовленість, звертає увагу на необхідність розуміння чому і як система зберігає стійкий стан при дії різноманітних чинників. Крім цього, важливим чинником виявився ступінь взаємозв'язку і пайової участі компонентів системи на отримання кінцевого результату (Адлер, Смелов, 2017).

Реалізація розробленого теоретичного обґрунтування основних переваг і принципів діяльності спортивного арбітражу на основі положень, розкритих загальною теорією складних систем, що самоорганізуються, потребує більшого висвітлення, а також залучення широкого кола фахівців для подальшого розвитку та використання надбаних досягнень.

Ідея створення єдиного спортивного арбітражного органу в Україні уже деякий час обговорюється фахівцями (Бордюгова, 2009; Саннікова, 2019), однак поки що вона не знайшла свого практичного втілення та залишається на рівні обговорення. У ході нашого дослідження визначено переваги спортивного арбітражу, які нам необхідно перейняти із досвіду діяльності Міжнародного спортивного арбітражного суду та національних спортивних арбітражів провідних країн світу.

Висновки. Визначено переваги та принципи діяльності спортивного арбітражу: незалежність; конфіденційність; швидкість процедури; професійна компетентність членів суду; оперативність у вирішенні спорів та інші.

Охарактеризовано систему управління «середовище – об'єкт

управління – суб'єкт управління», яка включає дев'ять основних параметрів. Ці параметри охоплюють усі можливі форми взаємозумовлених спільних відносин. Запропоновано алгоритм установлення стаціонарних сигналів (конфліктних ситуацій). Цей алгоритм дозволяє враховувати допустиму достатність у точності використовуваної інформації, що збирається, забезпечить її обробку та аналіз, а також зна-

чно зменшить навантаження на арбітражні та третейські суди.

Визначено перспективи створення єдиної спортивної арбітражної інстанції в Україні. По-перше, це використання позитивного закордонного досвіду діяльності спортивного арбітражу. По-друге, юридичною основою для створення Спортивного арбітражного суду в Україні може стати прийнятий ще у 2004 році Закон України «Про третейські суди». По-третє,

це можливість залучення фахівців сфери фізичної культури і спорту, а саме провідних тренерів, менеджерів, юристів, вчених, які добре знають сферу та орієнтуються у спортивному праві. Але найголовнішим є те, що створення незалежного арбітражного спортивного суду потребує суттєвих змін у законодавстві, які необхідно вносити на державному рівні, залучаючи до цього усю спортивну спільноту України.

Література

1. Адлер Ю.П., Смелов В.Ю. Системное статистическое мышление: сложные системы и статистическое мышление: учеб. пособ. Москва, 2017. 88 с.
2. Бир Ст. Кибернетика и менеджмент / пер. с англ. В.Я. Алтаева / под ред. А.Б. Челюсткина. Изд. 2-е. Москва : КомКнига, 2006. 280 с.
3. Бордюгова Г.Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. Київ, 2009. 19 с.
4. Власова Г.Б. Юридическая конфликтология: учебное пособие. Москва : Феникс, 2016. 251 с.
5. Залізко О. Джерела регулювання міжнародних приватних спортивних відносин. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 4. С. 184-187.
6. Кузин В.В., Кутепов М.Е., Холодняк Д.Г. Спортивный арбитраж. Москва : Физкультура, образование и наука, 1996. 165 с.
7. Левич А.П. Энтропийная параметризация времени в общей теории систем. Системный подход в современной науке. Москва : Прогресс-Традиция, 2004. С. 167-190.
8. Миляков Н.В. Правовая характеристика и система спортивных арбитражных судов (САС) в международном спортивном движении. Москва : Инфра-М, 2008. 383 с.
9. Про третейські суди: Закон України від 5 жовтня 2016 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15> (дата звернення: 5.03.2019).
10. Саннікова М. Організаційно-правові умови створення спортивного арбітражу в Україні. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2019. № 2.
11. Труханов Г.Л., Васютинская О. Г. Основы виктимологии: теоретико-методологический аспект :

References

1. Bordyugova A.Y. (2009) International sports law as the basis for formation of the national area of law "Sports law of Ukraine": dissertation of Ph. D. in Law: 12.00.11. Kyiv, 2009. 357 p.
2. Driukov O. (2015). Legislative and regulatory framework for development and functioning of sports schools in Ukraine. Moloda sportyvna nauka Ukrainy. Iss. 19, Vol. 4. P. 21-25.
3. Zhurba M.A. (2017). Public management in physical culture and sport: dissertation of Ph. D. in Law: 12.00.07. Odessa. 230 p.
4. Zaichenko L.I. (2015). Sports club in the system of economic and legal relations: dissertation of Ph. D. in Law: 12.00.07. Kharkiv. 195 p.
5. Korzh V.P., Dutchak M.V., Artemiev O.K., Karlenko V.P., Driukov V.O., et al. (2006). Legal and regulatory and organizational and management support of physical culture and sport development in Ukraine. Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu. N 10. P. 4-12.
6. Kostenko M.P., Karlenko V.P., Domashenko A.V., Imas I.V., Vlaskov A.A., Dutchak M.V. (2003). Legislative and regulatory support of elite sport development in Ukraine. Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu. N 1. P. 12-19.
7. Michuda I.P. (2004). Regulatory support of the Olympic preparation in Ukraine: issues and ways of improvement. Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu. N 1. P. 10-16.
8. Morhunov O.A. (2013). Administrative and sports law as a sub-branch of administrative law of Ukraine: author's abstract for Ph. D. in Law: 12.00.07. Zaporizhzhia, 18 p.
9. On physical culture and sport: Law of Ukraine of December 24, 1993 № 3809-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.
10. Panin Igor (2018) Innovations and tendencies of modern pentathlon development in the world. Aktualni porblemy fizychnoi kultury I sportu. №39

- монографія. Київ : Київський міжнародний університет, 2007. 103 с.
12. Харіна М.Ю. Міжнародний спортивний арбітраж. Молодий вчений. 2018. № 11 (63). С. 937-940.
13. Helen Jefferson Lenskyj. Sport exceptionalism and the Court of Arbitration for Sport. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*. VOL. 4 NO. 1, pp. 5-17, DOI 10.1108/JCRPP-01-2018-0002. URL: <https://www.researchgate.net/publication/322595826> (дата звернення: 4.02.2019).
14. Lotfi Zadeh: From computing with numbers to computing with words – from manipulation of measurements to manipulation of perceptions. *International Journal of Applied Math and Computer Science*. 2002. vol. 12. no. 3. pp. 307 - 324. URL: <http://matwbn.icm.edu.pl/ksiazki/amc/amc12/amc1231.pdf> (дата звернення: 24.03.2019).
15. Matthew Buckle. Court of arbitration for sport (CAS). Norton Rose Fulbright Logo Search. 2018. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/048b7aeb/court-of-arbitration-for-sport-cas> (дата звернення: 12.04.2019).
16. Rubino-Sammartano M. *International Arbitration. Law and Practice*. Kluwer Law International, 2001. 1015 p.
- (1). P. 10-17.
11. On public unions: Law of Ukraine of March 22, 2012 № 5026-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
12. On physical culture and sport: Law of Ukraine of December 24, 1993 № 3809-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.
13. On Olympic, Paralympic and Elite Sport Support in Ukraine: Law of Ukraine of September 14, 2000 № 1954-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1954-14/ed20000914/sp:head?sp=:head&lang=uk>.
14. On the Priority of Summer Olympics for 2017-2020: Order of the Ministry of Youth and Sport of Ukraine of December 14, 2016 № 4546. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/28185>.
15. On Ratification of the International Convention against Doping in Sport: Law of Ukraine of August 3, 2006 № 68-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-16>.
16. On preventing the influence of corruption offenses on the results of official sports competitions: Law of Ukraine of November 03, 2015 № 743-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19>.
17. On Ratification of the International Convention against the Manipulation of Sports Competitions: Law of Ukraine of November 16, 2016 № 1752-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1752-19?lang=en>.
18. On the anti-doping controls in sport: Law of Ukraine on February 7, 2017 № 1835-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-19?lang=en>.
19. Repkina I.M. (2010). Administrative law bases for physical culture and sport regulation: author's abstract for Ph. D. in Law: 12.00.07. Kyiv. 19 p.
20. Shkrebtii Y.M. (2005). Legal and regulatory and procedural support of the Olympic preparation. *Nauka v olimpiyskom sporte*. № 1. P. 135-139.
21. Fang Shainy (2018). Report of the Secretary General. UIPM Congress: Working Document. Limassol, Cyprus. P. 42-48.

Ажиппо Олександр

Харківська державна академія фізичної культури
м. Харків, вул. Клочківська, 99, 61058, Україна
e-mail: m.sannikova.m@gmail.com, тел. +38(095)6090098

Саннікова Марина

Харківська державна академія фізичної культури
м. Харків, вул. Клочківська, 99, 61058, Україна
e-mail: m.sannikova.m@gmail.com, тел. +38(095)6090098